[illegible]
26 viij 70 28

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.) Hans Schöier
Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis,
sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 155:—
Termin (4 kuud) ...... kr. 56:—
Kuu .... kr. 15:—
Kuulutusehind 75 ööri mm.
Ärikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren
Neljapäeval, 20. augustil 1970
Upplaga C
Nr. 191 (3475)

Esimese eesti purjelaeva sõidust üle Atlandi 100 a.

Käesoleval aastal möödub 100 aastat sellest, kui esimene eestlaste ehitatud ja mehitatud laev ületas Atlandi ja purjetas Montevideo sadamasse Uruguais. Eestlaste laevandusele aluse panek 19-nda sajandi keskel oli seotud suurte raskustega. Rannatalupoegadel puudus raha endile laeva ehitamiseks. Ja kuigi oldi üle mere salakaupa veetud ja sellest saadud suurem summa säästetud, siis tekkisid omakorda raskused kohapealse mõisnikuga. Ehkki laeva ehitamiseks vajalavat metsamterjali võidi osta võõra mõisa metsast, ei annud kohapealne mõisnik luba temale kuuluval rannal laeva ehitada. Randlane aga ihkas merd ja nii tuli siis sõita võõrastel laevadel.

Pärisorjusest vabanemine andis rannatalupoegadele võimalusi labedamalt hingamiseks. See andis ka tõuke, eriti nendele, kes sõitsid võõrastel laevadel ja olid koduranda tagasi jõudnud, plaanitseda kasvõi välkesegi laeva ehitamist. Mitmel pool see õnnestuski, eeskätt aga Liivi lahe rannikualadel, kus oli ergutajaks vene-läti merendustegelane, keda tunti Kristjan Voldemari nime all.

Heinastes ja sealse lähema rannikualadelt olid mitmed perekonnapead juba varakult siirdunud kas oma või võõrastele laevadele. Nende meeste sooviks oli, et Heinastesse loodaks laevadele juhtkonna saamiseks merekool. Sellele soovile tuldi vastu aastal 1864 ja samal aastal alustas tegevust üheklassiline merekool, mille lõpetamisel omati lähisõidutüürimehe kutse. Üksteist aastat hiljem muudeti Heinaste merekool kolmeklassiliseks.

Heinaste meremeestest paistsid eriti silma Martin Veide pojad Jüri, Andres ja Ott, kõik laevaomanikud. Silmapaistvaim neist oli Jüri, kes omas mitu purjelaeva. A. 1867—68 valmisid Jüri Veidel kavad uue suure purjelaeva ehitamiseks. Selleks oli 248 neto-reg. tonnine kolmemastiline kuunar (barkentiin) "Georg". Laev valmis a. 1869 Heinastes ja selle välisehitus oli männiplankudest. Üksikud osad — nagu kaared — olid tammest, mis osteti Saaremaa ja Läänemaa mõisametsadest. Laev oli oma ehituselt klinker (saamaga), kusjuures kereplankude servad katsid üksteist, nagu see esineb laudkatusel. Laeva maaling, mille oli maalinud a. 1873 tolleaegne laevakapten Olsson, säilitati Tallinna Meremuuseumis.

Kui eestlaste omaehitatud uhke laev talgute korras oli vette lastud, siis kutsus Jüri Veide oma laevale kapteniks Eestis eluneva rootslase Olaf Olssoni, sest eestlasest kaptenit ei olnud eesti laevanduse algaastail kustki leida. Meeskonna kohta puuduvad andmed. Hiljem, kui "Georg" Ameerika-reisilt a. 1871 tagasi tuli, olid meeskonnas logiraamatu andmeil järgmised meremehed: Rispel, Rehe, Ird, Tents ja Hanshom — nimede järgi nähtavalt eestlased. Võib arvata, et juba laeva esimese reisiga olid eel-pool-nimetatud meremehed kaasas.

Heinastes ehitatud ja vette lastud "Georg" tegi oma esimese reisi liiprite-laadungiga Hartlepooli Inglismaal.

Reisi alustati 9. juunil 1869 arvatavasti Riiast. Pärast seda seilas "Georg" kogu suve mitmete sadamate vahel ja vedas erinevaid kaupu. 23. oktoobril lahkus lastivaba "Georg" Gentist, Belgiast, sõidusihiga Riiga. Et tormidele ja sügistuultele vastu panna, võeti Gentist peale sellekohane ballast. Üheksapäevase reisi järel jõuti Riiga. Kapten Olssonil oli õnnestunud saavutada kokkulepe uue pika reisi suhtes ja nimelt kaablilaadungiga Londonist Lõuna-Ameerikasse, Montevideosse. Selle reisi sooritamiseks tahtis kapten Olsson saada laevaomaniku Veide nõusolekut. Ta sai selle. Kaablit vajati Lõuna-Ameerika ja Lõuna-Aafrika vahelise telefoniühenduse loomiseks ookeani põhja kaudu. Riiast võeti peale liiprite-laadung Londonisse viimiseks. Lahkumine toimus detsembrikuu keskel, et jõuda välja

Järg. lhk. 2

Külalisi ja vastuvõtjaid. Ülal Kanada noorte- ja reisijuhte Hasselbackeni ühenduspeol. Vasakult skm. Jaan Lepp, gdr. Siiri Lepp, gdr. Helgi Rosen, skm. Leo Puurits, ngdr. Margot Nortmaa, gaider Hilja Kuutmaa ja skm. Gunnar Mitt. All pidu- ja vastuvõtu korraldajad — noortesinstruktorid Richard Norvell ja Anu Blunt ning "piduperemees" Sven Hanson (EPL-fotod Trummer).

UUED RELVAD

Euroopa riikide ühe relvastajana esineb Lääne-Saksamaa. Seda eriti uute tankide osas. Tanke tüübist "Leopard" (40 tonni rasked) toodab relvatööstus Krauss-Maffei. Sellelt firmalt ostis neid tanke Holland 415, Belgia 334 ja Norra 78 tükki. Iga tank tüübist "Leopard" maksab 1,1 miljonit marka. Käsil on praegu tellimiste täitmine Itaaliale (400 tanki), Hispaaniale (200 tanki) ja Taanile (200 tanki).

Muus osas toodetakse peamiselt uusi nukleaarrelvi. Näiteks valmisid USA-s tänavu — aprillis — esimesed kolmik-lõhkekehaga nukleaarraketid tüübist "Minuteman". Lääne-Saksa ajakirja "Der Spiegel" (nr. 30 — 1970) järgi olevat stardivalmis juba 40 uut raketti. Ka on praegu käsil aatomallveelaevadele uute rakettide tüübist "Poseidon" konstrueerimine. Esimene katse, mis pidi äsja toimuma, lükati edasi, sest USA ranniku lähedal ristlesid Nõukogude Liidu spionaazhilaevad. Rakett "Poseidon" võtab kaasa 10 iseseisvat nukleaarlõhkekeha ja tema lennuulatus on kuni 6 000 km raketi tüübist "Polaris" 4 500 km vastu.

Teise uue relvana on USA-s praegu konstrueerimisel strateegiline kaugmaa pommilennuk B-1, mis võtab kaasa 32 aatom.lõhkekeha ja mille lennuulatus on kuni 16 000 kilomeetrit. Selle lennuki konstrueerimiseks kulutab USA 1,2 miljardit dollarit.

Nõukogude Liidus esinevad uute relvadena kaugmaa raskeraketid SS-9. Ka neil rakettidel koosneb nukleaar-lõhkekeha kolmest iseseisvast osast. Stardivalmis olevat neid rakette juba 220.

Iga aasta ehitab Nõukogude Liit nüüd ka 8 uut aatom-allveelaeva, milledest igaüks saab relvastuseks 16 nukleaar-raketti. Neid uusi aatom-allveelaevu olevat Nõukogude Liidul juba 25.

Need on näited vanade relvasüsteemide asendamisest uutega. Lääne-Saksa ja ka NATO kaitseprogramm näeb ette veel aatompomme kandvate lennukite tüübist "Starfighter" asendamist uute euroopa võitluslennukitega tüübist "Panavia 200" milledc tootmiseks kulutatakse 28 miljardit marka. Kokku toodetavat neid uusi lennukeid 1000 tükki. Neist saab Inglismaa 380 ,Itaalia 200 ja Lääne-Saksamaa 420. See on nn. MRCA (Multi Role Combat Aircraft) lennuk. Lisaks sellele on praegu konstrueerimisel ka USA-Saksa ühisettevõttena püstloodis startiv jahilennuk AVS (Advanced Vertical take-off and landing System).

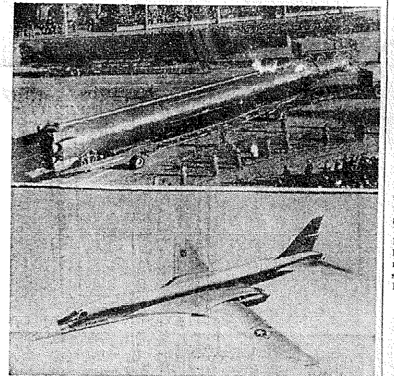

Maailma uued relvad. Ülal: Sovjeti aatomraketid SS-9. All: USA aatompommitaja B-1 mudel.

Närvigaas uputati Atlandil

NEW YORK — USA sõjajõudude poolt uputati teisipäeval 418 betoonplokki, mis sisaldasid 12 500 närvgaasi-raketti, Atlandil, Floridast ida pool. Mainitud plokid lasti ookeani põhja koos vana Liberty-laevaga, mille nimeks "Le Baron Russell Briggs".

Laeval oli ka kuni selle uputamiseni kuus "reisijat", kodujänesed, kes pidid näitama, kas betoonplokkidesse paigutatud mürkgaas mitte välja ei leki. Atlandil selgus, et küülikute elu polnud vähimalgi määral hädaohus. Hoolimata sellest alustasid teadlased kohe pärast laeva vajumist vett uurima, milline tegevus jatkub ka edaspidi.

Nood närvgaasi-raketid olid pärit teise maailmasõja ajast ja nende uputamine Atlandil kutsus esile rohkesti proteste. Lõpliku otsuse uputamiseks tegi kõrgem kohus. USA kaitseminister Melwin Lairds märkis, et edaspidi kasutatakse mürkgaasi kahjutuks tegemiseks keemilisi vahendeid.

BONN — Ka Lääne-Saksamaal on mürkgaasiga probleeme. Eksperdid selgitavad praegu sellekohasel konverentsil Hamburgis, mis tuleks ette võtta selle sinepgaasiga, mis uputati teise maailmasõja lõpupäevil Läänemerre ainult 100 m sügavuses ja mis ongi juba Bornholmi ja Lüübeki vetes nii kaluerile kui ka lastele suplemisel põletushaavu tekitanud.

Kongressile okup. Eestis

Tallinnas alanud rahvusvahelisele soomeugri kongressile sõitsid, nagu EPL kuuleb, prof. Julius Mägiste Lundist, dotsent Valter Tauli Uppsalast, fil lic. Helmut Hagar ja kirjastus "Vaba Eesti" omanik Imant Rebane, mõlemad Stockholmist, dr. phil. Otto Weberman Saksamaalt Göttingenist ja dr phil. Ilse Lehiste USA-st.

Mootorratta õnnetus tõi surma

Öõl vastu laupäeva, 15 augustil sai õnnetut surma Lidingös elunenud 19-aastane Tõnu Karl Mast, kes Stokholmi südalinnas teadmata põhjusel oma mootorrattaga põrkus vastu teekanti ja kukkumisel sai silmapilkselt surma.

Tagaistmel istunud tütarlaps pääses ilma suuremate vigastusteta. Õnnetuse momendil oli kiirus väike, kuid nähtavust takistas paks udu, mis ühtlasi teepinna tegi libedaks. Noormees oli koos sõbraga, kes sõitis ees ja tütarlapsega teel koju Lidingösse. Kuna sõber sõitis ees, ei nainud ta õnnetuste tekkimist.

- Seattle'is USA-s tähistas 85-ndat sünnipäeva Anu Simre, kes mõne aasta eest saabus kodumaalt tütre juurde. Ta on ikka veel hea tervise juures.

EÜR'i suvepäevad

EÜR'i suvepäevad toimuvad käesoleval aastal 22. ja 23. augustil Kungla suvikodus.

Kavas on võrkpalli- ja lauatennise-võistlused, saun, suplemine, diskussioonid, laupäevaõhtune pidu j.m. Ööbimisvõimalusi on 40—50-le isikule. Hind selgub hiljem. See on olenev osavõtjate arvust, kuid saab olema kindlasti mõõdukas. Osavõttasoovijad teatada endist hr. Ilmar Marandile, tel. 08/15 44 45.

Uus doktor

NEW YORK (VES)— Bryn Mawr ülikooli juures Pennsylvanias kaitses doktori väitekirja psühholoogia alal Agu Pert.

Uus doktor on sündinud 17. dets. 1939 Rakveres. Ta lõpetas a. 1964 Hofstra ülikooli, kus ta hiljem saavutas magistri kraadi. Bryn Mawri ülikoolis on ta töötanud professori assistendina ja avaldanud mitmeid teaduslikke uurimusi. Ta on USA armee kapten ning pärast sõjaväelisi kursusi Texases armee meditsiinilises keskuses siirdub ta kutsealasele uurimistööle Maryland.

Hägersteni Uppenbarelsekyrkas toimus tuntud laulumehe ja laulupidude korraldaja Daniel Treufeldi matusetalitus, mida toimetas õp. Ködar. Stockholmi Eesti Meeslauluselts oli laulu-venda ära saatmas lipuga, auvalvega ja lauluga (EPL-foto Trummer).

Millised on USA palgad "Raha paneb rattad käima"

NEW YORK (VES) — Uues Testamendis on väljendatud et raha on kõige kurja juur. Ameerika kirjanik ja filosoof Henry Thoreau ütleb, et mida rohkem raha, seda vähem voorusi Schopenhauer järeldab, et raha üksinda on absoluutselt hea ja Mark Twain keerab ringi piibli filosoofia deklareerides, et rahapuudus on koguni kõige kurja juureks ... Ja ometi on raha vajalik eriti just Ameerika mandri materjalistlikus ühiskonnas, mis just rajati ja kasvas selle "parema ja lahedama" elu eesmärkidel pioneeraegadest peale. Püüdlus enama raha järele on Ühendriikides võibolla enam rõhutatud ja peaaegu elumõtteks saanud, kui ta seda vast on Kanadas — sest elutempo vahe on kindlasti olemas ja märgatav.

Vaatlused ja uurimused on tulnud järeldustele, et enamus ameeriklasi on valmis "ostma raha" kas või isikulise rahu kaotamise, enama vaimse ja füüsilise pinge, moraalse languse ja ebaaususe ning isegi, kas või tervisele hädaohtlikkuse hinnaga.

Laialdaselt on tuntud selle ilmestamiseks südame- ja närvihäirete põhjustena väljendused nagu "rat race", "ulcer zone" jne. Üks ameerika kolleeg väljendas hiljuti tabavalt üldist mentaliteeti raha ümber Ameerikas, et see olevat siiski üks erutav ja vaimustav asi, mida me oma paremate instinktide vastaselt siiski kasu tame oma elu edukuse mõõdupuuna ...

Kui vaadelda nüüd mitmesuguste elukutsete n.ö. keskmisi palku tänapäevase Ühendriikide reaalsuses ja varitseva inflatsiooni taustal, siis saame umbes järgneva pildi, mis on koostatud Kesk Lääne piirkonnas ja peaks kõige lähemal olema üldistele läbilõike palkadele — silmas pidades, et suurlinnades on palk suurem, kuid ka elamiskulud suuremad, hinnad kõrgemad. Ja kui alata mehega, kes palka välja arvestab, raamatupidajaga kolledzhi haridusega, siis võib see Ühendriikides alustada 650—700 dollariga kuus kuid jõuda 3—4 aastaga 12.000 dollarilise aastapalgani. Kui ta aga jõuab vanemraamatupidaja või CPA (Certified Public Accountant) astmeni, tõuseb aastapalk tuhat või paar ja controlleri aste toob kaasa palgatõusu 14.000 dollarist ülespoole.

Raamatupidajad-accountant on praegu väga otsitavad ja kohapakkumise kuulutusi rikkalikult.

Inseneride ala hõlmab palju alaliike ja erialasid ning palgad algavad 12.000-dollariga aastas, jõudes mõne aastaga 15—18.000 ning inseneripalk üle 20.000 ei ole sugugi haruldane. Kuulus ameerikalik elukutse "salesman", sõltub oma edukuselt täiesti individuaalsetest võimetest. Autode müüjad makstakse enamuses komisjoni alusel, samuti paljudel teistel aladel.

On ka komisjonitasu ja põhipalga kombinatsioone, kuid "salesman'i" sissetulekut võib siiski arvestada vähemalt 9—15 000 dollariga aastas. Muusikud restoranides võivad arvestada 150 dollariga nädalas, sekretärid kogemustega 400 dollariga kuus ja nn. executive secretary 600—700 dollarit kuus.

Veoautojuht — truck driver ainult kohaliku linna piirkonnas saab 175 ümber nädalas, kuid õlleauto juhile lisandub sellele tavaliselt 50 dollari ümber komisjonitasuna ... Kaugeveo autojuhid võivad teenida aga ka üle 15.000 dollari aastas, töötades selleks muidugi rohkem kui 40 tundi nädalas. Võiks ütelda, et otse tohutu nõudmine on praegu haiglaõdede ja muu meditsiinilise personaali järele. Registreeritud õed võivad alata ker-

Järg. lhk. 2.

Kirjanik sai armu

Reuter teatab, et venelased on vabastanud preester-kirjaniku Anatoli Levitin-Krasnovi, 55 a. vana, kes istus ilma kohtuotsuseta vanglas ligi aasta. Levitin-Krasnov on tuntud oma läände jõudnud artiklitega, milledes ta kirjeldab usklike tagakiusamist N. Liidus.

Möödunud aasta septembris nõudis Anatoli Levitin-Krasnov ühes viie teise nõukogude kodanikuga, et paavst peaks mõjustama Sovjeti valitsust usuelu respekteerimiseks. See asjaolu oligi tema arreteerimise peamiseks põhjuseks.

Külaliste lahkumine toimus laupäeval. Bussidväljusid Arlandale peajaama tagant Klarabergi viaduktilt, kuhu kogunes ka palju saatjaid. All Kanada neidusid autobussile asumisel. (EPL-fotod Trummer).

EPL *20. augustil 1970*

KAHEPAIKNE SOBIMUS

Saksa-Vene mittekallaletungi sobimus peab liidukantsleri Brandti arvates eeskätt soodustama pinevuse vähendamist Kesk-Euroopas ja kaugemas perspektiivis kaasa aitama suhete parandamisele Ida ja Lääne vahel üldse. Sobimuse allakirjutamisel Kremlis avaldas Brandt ühtlasi lootust, et too dokument märkivat mitte ainult ühe ajajärgu lõppu, vaid ka uue algust. Sovjeti valitsusjuht Kossõgin tähendas omalt poolt, et sobimusest lähtudes tahtvat N. Liit teha kõik ke maailmarahu säilitamiseks. Allakirjutamise tseremooniat vaatas pealt Kremli peamees Brezhnev samuti, nagu Stalin oli niisugustel puhkudel tavatsenud teha. Tseremooniale järgnevalt oli liidukantsler Brandt palutud isiklikule jutuajamisele Brezhneviga, et "täiendavalt kinnitada täielikku pingelangust Saksa Liiduvabariigi ja Nõukogude Liidu vahelistes suhetes", nagu kutses üteldi.

Välisvaatlejate hulgas äratas kohe tähelepanu, et kavatsetud kahe tunni asemel kestis too jutuajamine neli tundi. Tähelepanu suurenes veelgi, kui liidukantsler Brandt põikles seletuse andmisest jutuajamise kohta sisuliselt, tõrjudes küsimusi tähendusega, et kõneainet on olnud küllalt. Sõnarohkem selles mõttes polnud Brandt kuigi palju ka järgmisel päeval Bonnis avaldatud poliitilises deklaratsioonis. Ta märkis, et Saksa-Vene sobimus peaks hõlbustama normaalsete suhete loomist teiste maadega Varssavipaktis. Teiseks võivat nüüd loota, et nelja-riigi läbirääkimised Berliini asjus hakkavad vilja kandma. Mis aga puutub poliitilisse arengusse tulevikus, siis oli Brandt silmapaistvalt tagasihoidlik oma arvamise avaldamisel. Ta kordas ainult uuesti, et sobimus ei mõjuta kuidagiviisi Saksamaa suhteid lääneriikidega.

Nõnda puudub endiselt vastus küsimusele, kuidas arenes liidukantsleri ja saksa sotsiaaldemokraatliku partei juhi pikaleveninud jutuajamine vene kommunistliku partei peamehega. Küsimus on iseendast seda huvitavam, et mõlemate arusaamised "pinevuse vähendamise" tähendusest lähevad täiesti lahku. Liidukantsler Brandt jagab läänemaailmas üldiselt kehtivat teesi, et pingelangus teenib otseselt suhete normaliseerimist riikide ja rahvaste vahel. Sovjeti parteijuht Brezhnev näeb kolgu lugu hoopis teisest seisukohast. Tema vaated ja tõekspidamised ilmnesid idabloki kommunistlike parteide kongressil 1967 Karlovy Varys, end. Karlsbad. Brezhnev seletas seal, et kõigi kogemuste kohaselt sõjajärgseil aastail on rahvusvahelise pinevuse perioodid alati õhutanud ja soodustanud antikommunismi, pingelangus aga ikka "nihutanud poliitilise baromeetri noolt pahemale poole". Ta rõhutas toonitatult, et "pinevuse vähendamine" on kooskõlas kommunismi eesmärgiga tekitada Lääne-Euroopas revolutsioonilist pööret "sovjetitüübilise sotsialismi suunas".

Brezhnev võttis küsimuse uuesti üles 1969 Moskvas toimunud ülemaailmsel kommunistlikul kongressil. Ta meenutas oma ettepanekuid idabloki kongressil Karlovy Varys ja nõudis võitlust Lääne-Euroopa poliitilise ümberpaiskamise pärast ka ühenduses nn. Euroopa julgeolekukonverentsi kokkukutsumisega. Tegelikult on Brezhnev haudunud oma ideed Lääne-Euroopa öönestamiseks vene kommunistliku partei 23. kongressist saadik aastal 1966, mil tõsteti mõte Euroopa julgeolekukonverentsi korraldamiseks eesmärgiga kiirendada NATO laostamist ja ameeriklaste tagasitõmbumist Euroopast. Hiljem samal aastal kokkutulnud Varssavipakti nõupidamisel ameeriklastest enam juttu ei tehtud, kuid rõhutati vastavalt rohkem julgeolekukonverentsi vajadust. Tagamõtteks oli surve Lääne-Saksamaale nõudmisega tunnustada Ida-Saksamaad teise saksa riigina, kusjuures mõlemate ühendamine võiks edaspidi toime tulla, kuid ainult Lääne-Saksa ühiskondliku korra ümberpööramisega "sovjetitüübilise sotsialismi" eeskujul.

Sovjeti seisukohast nähtuna ei ole äsjasõlmitud Saksa-Vene sobimusel niisugust tagapõhja, nagu Bonni valitsus nähtavasti lootis. Kõigi tundemärkide järgi on Kreml saanud hakkama kahepaikse sobimusega, kus pinevuse näilik vähendamine Brezhnevi arvates teenib ainult kommunistliku agressiooni huvisid.

A.K.

Esimese purjelaeva

Algus lk. 1

Läänemerest enne jää tekkimist. Reis Londonisse toimus viperusteta. Seal lossiti laadung ja tehti ülevaade laeva meresõidu kõlblikkuse kohta, hoolimata sellest, et ta oli alles eelmisel aastal oma esimese reisi sooritanud. Ülevaatusel selgus, et laevale oli tehtud liiga väikesed ruumaluukaugud, mis ei võimaldanud kaablite-laadungi vastuvõtmist takistamatult. Nõnda tuli luukaugud suuremaks teha. Selleks ei leitud aga Inglismaal võimalusi ning oldi sunnitud vajalikud ümberehitused tegema Hollandis. Olssonil puudus kaugesõidukapteni diplom, ja et olukorda ära kasutada, sooritas ta Londonis 1870. aasta algul kaugesõidukapteni eksami. Ta oli Göteborgi merekooli lõpetanud lähisõidukaptenina.

Kui kõik vastavad ettevalmistused Atlandi ookeani ületamiseks tehtud olid ja last peale võetud, lahkus "Georg" Londonist 13. mail 1870. Atlant ületati mitmesugustes ilmastikoludes 73 päevaga ja sihtsadamasse, Montevideosse, jõuti 25. juulil.

Kuna Uruguai oli 19-nda sajandi teisel poolel sõjajalal naaberriikidega ja sisemine kord oli ebastabiilne, tuli eesti purjelaeval kaua oodata kaablilaadungi lossimisega, ja kui see lõpuks toimus, siis sooviti, et laev jääks koguni kaabelettevõtte teenistusse. Mehed igatsesid aga tagasi oma kodurandadele ja nii ei võetud soodsat pakkumist vastu. Selle asemel võeti peale rasva- ja kondilaadung ja väljuti Montevideost 15. oktoobril, sõidusihiks Le Havre Põhja-Prantsusmaal.

Tagasisõit Le Havresse kestis 80 päeva. Tuulesuunad, tugevus ja muud ilmastikulised olud võisid takistada purjelaeva edasipääsu. Le Havresse jõuti seega siis 1871. a. esimestel päevadel. Lossimine ja uue laadungi pealevõtmine nõudis teadagi aega ja alles 8. veebruaril lahkus "Georg" Le Havrest, peal 1980 vaati naftat. 15-päevase seilamise järel jõuti Bordeaux'sse. Seal lossiti naftalaadung ja võeti peale üle 350 tonni veini Loode-Saksamaale Geestemündesse (hiljem Westermünde) viimiseks.

Geestemündest otsustas kapten purjetada Riiga või Heinastesse, et üle anda raha, mille ta oli laevaga teeninud. Kuna Eestisse ega Lätti viimiseks ei leitud vastavat laadungit, siis võeti tühja laeva ballastina 60 säilitsit liiva. Riia reidile jõuti 27. juunil.

Sealt jatkati reisi Heinastesse. Laeva jõudes Heinaste ankrupaigale oli Jüri Veide imestus suur. Ta pidas laeva juba ammu hukkunuks, sest kahe aasta jooksul ei olnud ta, olenevalt tolleaegsetest postioludest, mingit teadet saanud. Veide oli kahetsenud ja kirunud, et andis oma laeva võõra rootslase kätesse. Kui aga kapten maale tuli ja aru andis oma reisidest ja selgus, et Olsson oli teeninud nende reisidega suured summad, oli laevaomanik rõõmus ja ta soovis, et Olsson jääks endiselt "Georgi" kapteniks. Pärast lühikest peatust lahkus "Georg" uuesti võõrastele randadele.

E. ART

"Vikervalla" Södra Teatris

Södra teatris, Mosebacke turul, toimub 29. augustil ainulaadne lavasündmus Stocholmis, "Vikervalla". Etendus on ainulaadne mitmes mõttes: kunagi pole nii nooruslikku ja aivukat ansamblit saabunud nii kaugelt etendust andma. Kahekümneliikmeline Vikerlaste rühm koosneb eesti noortest vanuses 15—19 aastat ja nad tulevad Montrealist, Kanadast. Vikerlaste varasemad esinemised on saanud Kanada ajakirjanduses korduvalt head kriitikat. Grupi taset laseb aimata juba see asjaolu, et Euroopa-sõidu teostamiseks on osa toetust tulnud Kanada keskvalitsuselt.

Etendused toimuvad kell 16 ja kell 19.30. Pääsmete eelmüük Eesti Kultuuri Koondise büroos: esmaspäevast reedeni kl. 11—17-ni, neljapäeviti kella 18-ni. Tel. 11 31 16.

Abilist Malmösse
vajan minu Stockholmis viibimise ajaks (14. sept.—15. maini).
Jõulu ja lihavõtte kooli vaheajad vabad. Lapsed 6 ½ ja 3 ½ a.
Vanad kõnelevad eesti keelt.

MARE ZASTROV-NILSSON
Tel. 040/49 29 80, aadr.
Ranbergagatan 1 E, Malmö Ö.

Tshehhoslovakkia põgenikud koonduvad

Tshehhoslovakkia põgenikud on otsustanud moodustada ülemaailmse organisatsiooni inimlike õiguste maksmapanemiseks nende kodumaal, teatati konverentsilt, mis leidis aset möödunud teisipäeval Hollandi linnas Naarden.

Konverents peeti Tshehhoslovakkia invadeerimise teise aastapäeva eel ja sellest võttis osa 120 tshehhi ja slovakkia põgenik-delegaati seitsmest Lääne-Euroopa riigist, samuti USA-st ja Kanadast.

● **New Yorki külastasid eesti noored Michael ja Toomas Käbin Landskronast, kes USA-s viibisid juba juunikuust saadik, käies vahepeal Torontos, kus nad osa võtsid inglise keele kursustest. New Yorgis käisid nad nii Eesti Majas kui ka Eesti Vabariigi peakonsulaadis. Michael lõpetas hiljuti gümnaasiumi ja kavatseb õppima hakata arstiteadust. Toomasel on veel kaks aastat käia gümnaasiumis. Nad on dr. Ilo Käbina pojad.**

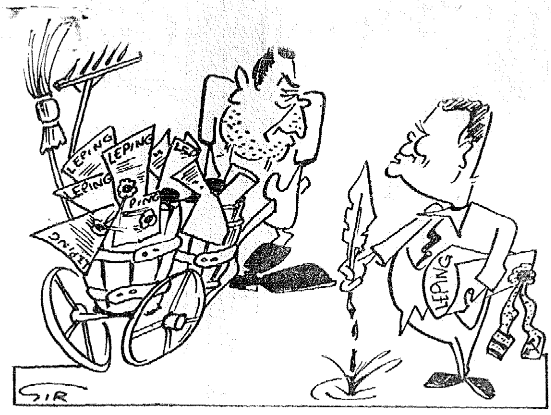

Lääne-Saksamaa ja Moskva vahel sõlmiti mittekallaletungi-leping. Vaba maailma ajakirjandus küsib sel puhul õigustatult: kas ka see leping, nagu paljud eelmisedki, mis on sõlmitud Moskvaga, heidetakse prügikasti niipea, kui see on kasuks ja kasulik Kremli võimumeestele?
— Kaltsu, kaltsu, paberit ja vanarauda ! ! !
— Kas sa ei ootaks vähemasti nii kaua, kuni tint ära kuivab?

Millised on USA palgad

Algus lk. 1

gelt kas haigiates või tööstustes 550—700 dollariga kuus, spetsiaal või erialade õed veelgi rohkem.

Kuid kuulus "seitsmenda kuningriigi" esindaja, ajalehereporter, peab algama vaid saja dollari ümber nädalas, võides aga siiski jõuda 250 piiridesse umbes kuue aastaga.

Samuti ei ole eriliselt hästimaksetavad suurte universaal kaubamajade müüjad, kellede palk algab 75—115 dollariga nädalas. Nendel on sealjuures võimalus kaupade ostuks alandatud hinnaga tavaliselt 10—20 prots, ja komisjonitasu võib müüja palga viia 500 dollarini kuus.

Puusepad ja müürisepad füüsilise töö tegijatena, on hästimaksetavad. Puusepa tunnitasu on vähemalt 6 dollarit tunnis, müüriseppadel üle selle. Sellele lisanduvad veel, muidugi vastavalt ametiühingu lepingu tingimustele, puhkusetasu, vanadusetasu ja tervisekindlustused. Arhitektide osas on mitmesuguseid erinevusi kogemustele ja liikidele vastavalt, kuid minimaalseteks palkadeks võib lugeda 500—800 kuus. Arhitekti tegelik hea sissetulek aga algab siis, kui ta saab positsiooni firma kaasomanikuna. Üllatavalt on tõusnud viimastel aastatel kogemustega kojameeste nõudmine ja nende kuupalgad tõusnud 600 dollari piiridesse. Rakenduskunstnike (commercial artist) sissetulek sõltub oluliselt võimetest ja töökohast ning võib kõikuda 8500—14.000 ümber aastas.

Suur nõudmine on Ühendriikides muidugi mehhaniseeritud kavandamise (computer programming) aladel mis pidevalt laieneb. Palgad võivad ulatuda siin, vastavalt programmeeri kogemustele ja positsiooni vastutavusele, 150—400 dollarile nädalas! Pidevalt on tõusnud kooliõpetajate palgad, ulatudes 7000—15.000 aastas alg- ja keskkoolides. Kolledzhite professorid teenivad muidugi palju rohkem ja õpetajate palgad on rajatud üldiselt nende haridusilikule ja teaduslikule kraadile.

Ja lõpuks — seesugused lihtsad "jobid" nagu kaupade väljasaatja (shipping clerk), teeb ka oma 600—700 dollarit kuus, ning kanalisatsiooni-tänavatööline 150—200 dollarit nädalas.

Umbes nii käib kuulus ameerika "money game", rahamäng, mille kaudu peab pingutus ka ausa töö kaudu viima rahulolule ja arvatavasti ka õnnele. Nendel aga, kelledel on olnud rahaõnne nähtavasti rohkem kui vaja, võib olla aga ka omapäraseid isiklikke muresid — isegi kas või omaenese haua taha. Texase multimiljonär O. L. Nelms on juba oma eluajal ülesseadnud 10 miljoni dollarilise hooldusfondi (loomulikult tulumaksust vabastamise taotlemisega), lõputute matusepidude pidamiseks oma mälestuseks — coctail party'de näol. Nelms on ka juba väljatöötanud kavad kuidas need coctail party matused peavad käima: Igaüks võib seal juua niipalju kui ta tahab ja ainuke asi mis peatab serveerimise on kellegi "ebasobiv käitumine".

Ta 25.00 dollariline puusärk tuleb kanda ühelt poolt teisele ja paigutada lõbutsemise keskele kuni viimase külalise lahkumiseni.

Iga sugulane, kes katsub takistada seesugust pidevat matusepidu ja tahab kirstu maha matta, kaotab kohe pärijaõigused. Peod peavad jätkuma seni kuni 10 miljoni dollarit on kõik ära kasutatud ja Nelms soovib külastada ka ise esimesi pidusid veel oma eluajal — niipea kui matus-coctail party sihtasutis on vormiliselt ja seaduslikult tegutsema asunud. Viimase läbiviimiseks on Nelmsil olnud tema enese seletusel raskusi — ükski advokaat ei taha asjaajamist selleks oma kätte võtta . . . Sest nad ei olevat millestki niisugusest iialgi enne kuulnud ega ei saavat sellepärast ka sellest aru . . .

Kaius

TEISED LEHED

EI VAJU VAID TÕUSEB!

New Yorgi Vaba Eesti Sõna kommenteerib Balti ja Eesti küsimuse praegust rahvusvahelist seisundit optimistlikult:

Jutt on Eesti küsimusest, ühtlasi ka Balti riikide küsimusest. Aeg pidi töötama meie kahjuks, arvasid ja arvavad praegugi skeptikud meie eneste hulgas. Ajale kui liitlasele loodavad Balti küsimuse mahamatmiseks ka Moskva rahvasteröhujad: et küllap maailm unustab kord iseseisvad olnud Eesti, Läti ja Leedu.

Maailm, võib-olla, unustakski kui puuduks vaba maailma eestlaste ja teiste balti rahvusgruppide välisvõitluslik tegevus, mille visa ja püsiv töö, suures osas väliselt nähtamatu, on olnud nagu künd ja külv, mis alles hiljem hakkab vilja kandma.

Mitmeid ameerika rahvaesindajaid on võidetud eriti Eesti küsimuse toetajaks; mitmeid ameerika ajakirjanduse silmapaistvaid kommentaatoreid on isiklike suhete tulemusena asunud regulaarselt käsitlema Balti riikide küsimust; Lääne-Saksamaal, Shveitsis, Austraalias ja teistes maades avaldavad ajalehed kirjutisi Balti küsimuses rohkem kui kunagi varem.

Nii et Eesti ja teiste Balti riikide küsimus ei vaju maailma avalikkuse foorumil, vaid tõuseb.

Igal eestlasel on võimalik luua oma kohalik foorum kui ta igal sobival juhtumil enda ümbruskonnas tutvustab teistele Eesti küsimust. Ameerika rahva foorumil luuakse kindlaim pind Eesti vabastamistaotlustele.

Kohalik elu

STOCKHOLM

SET tennise meistrivõistlused

Eesti tennisklubi SET meistrivõistlused toimuvad 29. ja 30. augustil Fjorthageni väljakutel. Võistlusiks palutakse üles anda hilj. 25. augustini korraldajatele: Bernhard Laud (võistl. juhataja), tel. tööl 765 27 00, krt. 765 84 36 või Roland Türner (abijuh), tel. tööl 22 85 80 ja krt. 61 97 92.

GÖTEBORG

GES Naisring alustab tegevust

Göteborgi Eesti Seltsi Naisring alustab oma sügishooaja tegevust 6. septembril kell 15 seltsi ruumides Eesti Majas, Drottninggatan 27. Naisringi juhatuse moodustavad: Benita Suu — esinaine, Wilhelmine Universekretär, Tamara Põlder — laekur ja Maria Soovik — perenaine.

Teretulemast meie ringi nii endised kui uued liikmed!

NAISRINGI JUHATUS

GÖTEBORG

Pensionäride päev Lisebergis

Rootsi Göteborgi Pensionäride Ühing korraldab pensionäride päeva Lisebergis 31. augustil algusega kell 12.

Sissepääs pensionäridele on Kr. 4:- ühes kohvilauaga. Pileteid saab sissekäigu juures liikmeraamatu ettenäitamisel. Arusaamatuste vältimiseks lisame juure, et osavõtt on võimalik ainult Göteborgi Eesti Pensionäride Ühingu liikmetel.

Juhatuse nimel
A. LÕUEND

Laiast Maailmast

Autoteede kaartidel, mida bensiinifirmad jagavad tasuta ostjatele, on tavaliselt peal mingi väike asula, mida tegelikult ei eksisteeri. Selletaolised väljamõeldud nimega asulad pannakse kaardile copyrighti kindlustamiseks. Kui mõni teine firma tahab sama kaarti oma nime all trükkida, näitab väljamõeldud asula, et tegemist on vargusega. Mitte-eksisteeriv asula paigutakse tavaliselt kõrvalisse urkasse, nii et see autosõitjatele praktiliselt ei tekita mingeid segadusi.

● **Rose Kennedy,** kadunud president Kennedy ema tähistas hiljuti oma 80-aasta sünnipäeva Abessiinias, kus ta oli keiser Haile Selassie külaliseks. Viimane pühitses samal ajal oma 78-aasta sünnipäeva. Rose Kennedy avas ühtlasi pidulikult John F Kennedy nimelise raamatukogu. Selgus, et Rose Kennedyl on kaks lastelast rohkem kui Abessiinia keisril —28, kuid selle eest on keisril kaks lapselapselast.

● **Ontarios, Warkworthis,** põgenes vanglast 25-aastane kurjategija Maurice Lauzon, kes võttis pantvangina kaasa 26 aastase sotsiaalametniku Lorraine Barry. Kuigi politsei oli kurjategija jälil ja piiras ta ümber, ei andnud Lauzon enne alla kui kohale toodi ta ema, kes mõjutas poega vägivallast loobuma ning vanglasse tagasi minema. Lauzon suudles allaandmisel oma pantvangi ja avaldas lootust, et ta kohtub temaga "paremates tingimustes."

● **New Orleansis võeti vastu seadus,** mille kohaselt ka mehed on nüüd õigustatud kleite kandma kui nad seda soovivad. Varem oli see seadusega lubatud ainult Mardi Gras karnevali ajal.

● **Fidel Castro kõneles** revolutsiooni aastapäeva ja suhkrulõikuse lõpu puhul suurtele rahvamassidele, kuulutades, et kui rahvas soovib, võib ta kohe võimult tagasi astuda. Ta lisas ühtlasi, et kuna kõik jõupingutused olid keskendatud 10 miljoni dollarilise suhkrusaagi saavutamiseks, on paljudel teistel aladel toodang tagasi läinud, kaasa arvatud liha, piim, leib, juurvili, tubakas ja riietus.

Ülemaailme kunstinäitus

Põhja-Ameerika V Eesti Päevade Ajutine Peakomitee soovib 1972. a. toimuvatel Eesti Päevadel korraldada nn. Ülemaailmset Eesti Kujutava Kunsti Näitust, mille parimaks läbiviimiseks palutakse osavõtta soovijail kunstnikel eelregistratsiooni korras teatada V Eesti Päevade Ajutise Peakomitee liikmele, kunstnik Benita Vommile aadressil:

Benita Vomm, 178 Indian Road Crescent, Toronto 165, Ontario, Canada. Vastuste hiliseim tähtpäev on 1 .oktoober 1970. Täpsemad ankeetlehed kunstinäitusest osavõtta soovijail saadetakse hiljem.

Leiusel hõbemedal

Sofias toimunud tennise Euroopa-meistrivõistlustel jäi Toomas Leius koos venelase Korotkoviga meespaarismängus teiseks ja sai hõbemedali.

Võitja's oli puhtvene paar Lihhatshov-Metreveli. Meesüksikmängus kaotas Leius poolfinaalis tiitlikaistjale Baranyie, keda ta varem kolmel korral on võitnud. Naispaarismängus võistles veel eestlanna Tiiu Parmas venelanna Olga Morozocaga, tulles kuldmedalile.

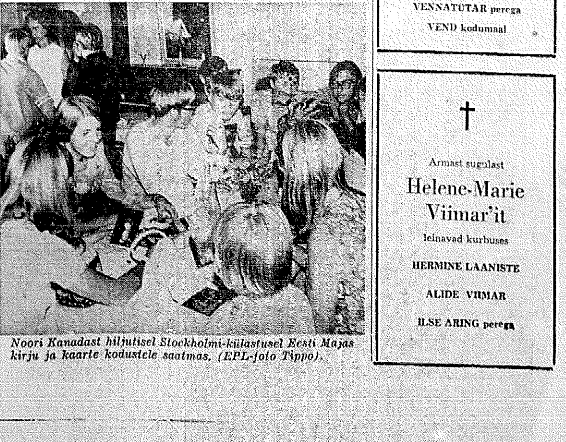

Noori Kanadast hiljutisel Stockholmi-külastusel Eesti Majas kirju ja kaarte kodustele saatmas. (EPL-foto Tippo).

Balder Jaani veste:

Elame õnnelikult?

Neegrid on minu arvates kõige õnnelikumad inimesed Ameerikas. Olen seda mitu korda mõtelnud ja pidin neil päevil uuesti oma südames päris kindlasti nentima, et see nii on, kui ma neid bussis vaatasin, õieti kuulasin. Mitte juttu, vaid naeru. See on nendel kaasakiskuvalt tore. Tuleb südame põhjast niisuguse ürgse jõuga, mida meil ei ole.

Kuidas meie naerame? Mul on tuttavaid, kes suure vaevaga suudavad suu viltu kiskuda, aga õige naeruga hakkama ei saa. Mis ma tuttavatest räägin! Ega ma ise ka häälekalt naera. Kui mõni inimene on teises toas, ta ei teagi, et ma naeran. Niisugust prahvangut ju ei ole, mis paneks toa kõlama ja kostaks lahtise akna kaudu tänavale ka nii kõvasti, et möödamineja tõstab pea üles ja vaatab. Ja mõtleb, et kellel seal nii tore tuju on?

Miks meil ei ole võimsat naeru?

Kui inimesel on möirgav naer, siis ei saa teisiti olla — ta peab õnnelik olema. Siit ma olen teinudki oma järelduse — neegrid on õnnelikud. See võib suure vastuoksusena kõlada, sest just neid ju peetakse õnnetuiks, kellele vaja kaasa tunda.

Mina tundsin kadedust selle rikkuse pärast, milleks ma toredat ja tervet naeru pean. Tundsin kadedust ja huvitusin, et kust see neil tuleb. Südamest küll, aga mis õnnepesa seal siis on, nagu mingi maapõue varandus või maare, mida naeruga nagu kulda välja pumbatakse.

Muretu olek! See on nende toreda naeru saladuseks. Alatine muretsemine, see sööb meie naeru ära. Mul on tähelepanekuid, ega ma muidu räägi! Neeger tuleb bussi, aga ei jõua seal õieti veel istudagi, kui läheb jälle maha. Meie teeme suured silmad, vangutame pead ja paneme seda imeks, et nad kasutavad bussi selleks, et paari blokivahet, mõnikord ka ühtainust, sõita.

Meie niisugust asja kunagi ei teeks.

Nemad ei hakka penne peos soojendama.

Meie oleme ka seda tähele pannud, et neegrid võtavad väga kergelt taksiauto. Meie jääksime aru pidama, et kas ei ole targem bussiga sõita või koguni jalgsi minna, sest mis see maa siis ikka käia on. Teeme endale mõne dollari kulutamise puhul suurt muret, aga nemad on nähtavasti homse päeva peale. Raha ei ole selleks, et seda kokku hoida. Panka panna . . . Mis mõtet sellel on? Kui raha seisab pangas, siis ei saa ju seda nautida, mida raha võimaldab. Inimene, ela!

Meie ütleme muidugi taunivalt, et nad ei oska elada.

Suur vahe nende ja meie käitumises tuleb ilmsiks toidukauplustes, kust mul on väga palju tähelepanekuid. Kui palju on seal asju, mille suhtes meie oleme targu arvamisel, et neid meie ei või endale lubada, kuigi rahast meil puudu ei ole. Aga meie kokkuhoidlik vaim ütleb, et see oleks pillamine, kui meie ostame just neid kaupu, mis on kõige kallimad. Võimalusi on väga palju, võib ju osta odavamaid aineid mis oma kvaliteedilt ei ole sugugi halvad.

Nemad hinnast ei hooli. Või just hoolivad kõrgest hinnast, sest nad valivad nimme need kaubad, mis on kõige kallimad. Meie mõtleme, et nad kulutavad toidu peale mitu korda rohkem kui meie, kuigi ka meie sööme hästi, võibolla, et paremini veel kui nemad. On ju võimalus välkesegi raha eest häid rooge valmistada.

Peab oskama elada, mõtleme meie ja oleme endaga rahul, kui mõnikord ostame poole hinnaga eilse leivapätsi, mis on ju sama maitsev kui värske leib. Vist veelgi magusam, sest teadmine, et odavalt saadud, annab maitsele mõnu juurde.

Aga meie ei naera. Kokkuhoidvaim hoiaks nagu meie naerugi nii kitsilt kokku, et rõkkavalt ei raatsi välja paisata — see oleks pillamine. Saab ju hakkama ka siis, kui ainult ühe suunurka veidi viltu vead.

Kas meie oleme õnnelikud?

Meie ei kanna nii kalleid kingi kui nemad. Ons meil muret, mõtlevad nähtavasti nemad, kui laovad kingade eest nelikümmend dollarit letile. Meie käime kaubamajade keldrikauplustes, kus kõik asjad on palju odavamad. Saame sealt kümne dollari eest kingad jalga. Ja oleme õnnelikud. Vist muigame endaette, aga valju häälega ei naera.

Meie ei kanna nii kallist ülikonda kui nemad, sest meie käime eesti rahva elutarkuse järgi, et riie ei riku meest. Sakslased aga ütlevad, et riided teevad inimesest inimese ja selle põhimõtte on neegrid nähtavasti omaks võtnud. Nad tahavad olla inimesed, sest neid vaevab ikka veel kuri kahtlus, et neid ei peeta inimesteks.

Kui taksiautoga sõitmine, priima toiduained ja moodsaimad riietusesemed tõstavad nende enesetunnet, siis ei ole raha maha visatud.

Meie mõtleme, et nad ei oska elada, aga mina mõtlen, et just meie . . . Vabandust siin ma tunnen, et mul ei ole volitust "meie" nimel oma ketserlikku mõtet väljendada . . . Ütlen siis nii: Mina tunnen, et just mina ei oska õieti elada, sest pisikesed mured iga penni pärast söövad mu naeru ära.

Kui hea on elada nii et: ons meil muret!

Ja naer tuleb südamest nii, et heliseb.

Talts parandas surumisrekordi

BERGEN (EPL) — Norras, Bergenis toimunud "Baltic Cupi" tõstevõistlustel parandas Jaan Talts raskekaalu surumises 29. mail Varnas püstitatud maailmarekordit veel poolteise kilo võrra. Talts surus sirgetele kätele 197.5 kg. Kolme tõste kogusummaks sai ta 550 kg.

Leinateateid

Torontos suri 8. augustil Vendo Aimre, sünd. 16. märtsil 1907 Sauel.

Hiiumaal suri 8. juulil Leeni Sergo, n-na Teller, sünd. 22. märtsil 1885 Hiiumaal.

†

Eestis surnud kallist venda
ja head onu

Aleksander
Meistermann'i

mälestavad leinas

VENNAD

ja ÕDE perega Rootsis

Ei lillepärga punuda
saa me Su hauale,
vaid viimseks tervituseks
saad leinapisarad.

Puhka, vend, rahus sääl kaunil
Loksa kalmistul.

†

Armast abikaasat ja sugulast

Helene-Marie
Viimar'it

* 2.6. 1896 Vihterpalus
† 17.8. 1970 Kumlas

Leinavad

ABIKAASA
VENNAPOEG perega
VENNATÜTAR perega
VEND kodumaal

†

Armast sugulast

Helene-Marie
Viimar'it

leinavad kurbuses

HERMINE LAANISTE
ALIDE VIIMAR
ILSE ARING perega